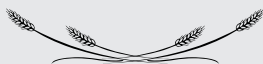

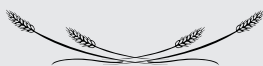
SLAMENÉ...

Slama bola v tradičnom košíkárskom prostredí najpoužívanejším materiálom so všestranným využitím. Prirodzene sa vyskytovala tam, kde sa pestovalo obilie, čiže takmer na celom území Slovenska. Používala sa na pokrývanie stavieb, zhotovovali sa z nej povriesla na uväzovanie snopov, tvorila výplň do postelí, pletli sa z nej úžitkové predmety rôznych tvarov a veľkostí – košíky, ošatky, zásobnice, miery, úle, rohože a iné. Dôvodom bola a stále je vynikajúca izolačná vlastnosť slamy.

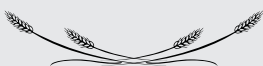
Slama, respektíve obilie boli využívané aj ako magický prostriedok, prostredníctvom ktorého si naši predkovia chceli zabezpečiť dostatok úrody na najbližší rok. Najznámejší je azda dožinkový veniec, počas fašiangových obchôdzok sú známe varianty slamenej masky – muža celého zahaleného do slamy. Vo vianočnom období visel nad stolom slamový stromček, zhotovený z najkrajších klasov, alebo stál v kúte prednej izby nevymlátený snop obilia. V neposlednom rade sa zo stebiel slamy vyrábali dekoratívne ozdoby skrášľujúce ihličnaté vetvičky.

Slama z hľadiska materiálu nepatrí medzi obľúbenú predovšetkým z dôvodu praskania suchých stebiel, nosnosti a obmedzenej dĺžky. V prípade spojenia stebiel do zväzku a postupného nadpájania prameňov získava na pevnosti, vďaka čomu je možné ich stáčanie i ďalšie formovanie. Základným materiálom úžitkových výrobkov bola ražná slama, ktorej stonky sú najpevnejšie a najdlhšie, čiže sa nemusia príliš predlžovať. Kratšie stebľa jačmennej alebo pšeničnej slamy sú vhodnejšie na výrobu menších ozdôb a dekoratívnych predmetov. Steblá na výrobu museli byť pekné, čisté a rovné, preto sa obilie kosilo ručne. Následne sa očistilo, zviazalo do snopov, odložilo sa na suché miesto a pripravilo sa na pletenie prebiehajúce hlavne v zimnom období.

Vysušenú slamu bolo potrebné pred použitím navlhčiť kvôli ohybnosti. Tradičné ozdoby sa zhotovovali viacerými technikami – pletením zo stebiel slamy, navliekaním nastrihaných stebiel, opletaním stebiel okolo drôtu alebo drievka. Najpoužívanejšou technikou bolo pletenie zo 4 – 7 stebiel slamy vytvárajúcich duté špirálovité ozdoby vytvorené prekladaním jedného stebľa cez druhé či tretie v šikmom slede (Obrázok 1 – 4). Väčšinou išlo o závesné ozdoby šiškovitých tvarov s klasmi alebo bez nich. Približne v päťdesiatych rokoch 20. storočia sa objavujú nové tvary zhotovené touto technikou – košíčky, zvončeky, vtáčiky a podobne (Obrázok 5). Pomerne jednoduchou technikou je splietanie stebiel do vrkôčikov (Obrázok 6 – 9). Ďalšou technikou, nenáročnou, je navliekanie slamy na niť, čím sa vytvárali reťaze doplnené farebnými papierikmi (Obrázok 10, 11). Zmena vo výrobe slamových ozdôb nastala hlavne v osemdesiatych rokoch, keď sa objavuje nová technológia – žehlená slama, nielen rovná, ale i v tvare koliesok, ktorá v kombinácii s textilom, strukovinami, zrníčkami či iným prírodným materiálom vyzerá veľmi efektne (Obrázok 12 – 19). V poslednom desaťročí druhého milénia sa objavujú štvorcové ozdoby, vznikajúce zo slamy opletanej okolo pevnej konštrukcie. Samozrejmosťou sú bábiky zo slamy a šúpolia, prípadne doplnené textilom (Obrázok 20).

POZNÁTE FRAZEOLOGIZMY?

Mlátiť (jazykom) prázdnu slamu – zbytočne hovoriť

Krížom slamy nepreložiť – nič neurobiť

Trčí im slama z topánok – pochádzajú z dediny

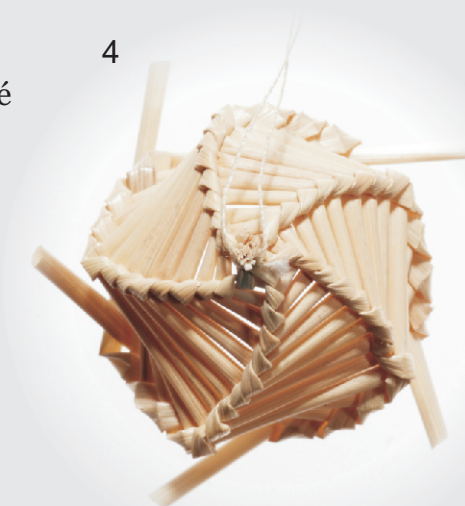
LITERATÚRA:

ŠENFELDOVÁ Helena. *Pletení ze slámy*. Praha : Garda, 2004. 87, [8] s. ISBN 80-247-0863-9.

Výroba zo slamy [offline]. Bratislava : Ústredie ľudovej umeleckej výroby, 2016 [cit. 2022-12-07]. Dostupné na internete: <www.uluv.sk/sk/encyklopedie/tradicne-remesla-a-domacke-vyroby/tradicne-remesla-a-domacke-vyroby/vyroba-zo-slamy/>.

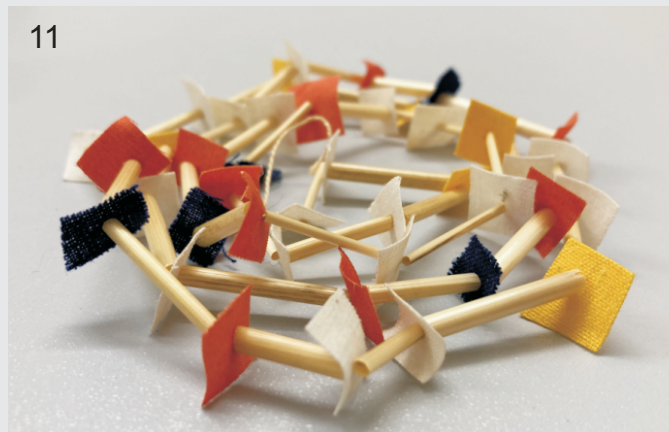

Ozdoby rôznych tvarov zhotovené technikou pletenia priestorových pletencov, výrobca Pavol Gregor z Prievidze (Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierky, Fond etnológie)

Ozdoby rôznych tvarov zhotovené technikou splietania niekoľkých stebiel do vrkôčikov doplnené ďalšími prírodnými materiálmi (slamienka, jadierka, ľan), výrobca Pavol Gregor z Prievidze (Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierky, Fond etnológie)

Reťazové ozdoby zhotovené nenáročnou technikou navliekania slamy na niť používané na výzdobu vianočného i dožinkového venca, výrobca Mária Mišúnová z Bojníc (Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierky, Fond etnológie)

Hviezdičky z rozžehlených stebiel slamy, výrobca Pavol Gregor z Prievidze (Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierky, Fond etnológie)

Ozdoby z rozžehlenej slamy v kombinácii so stebkami, makovicami, tekvicovými jadrami a bavlnkami, výrobca Pavol Gregor z Prievidze (Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierky, Fond etnológie)

Ozdoby – „blaženičky“ kombinované s textilnou vystrihovačkou,
výrobca Mária Mišúnová z Bojníc
(Hornonitrianske múzeum v Prievidzi,
Zbierky, Fond etnológie)

18

17

19

Ozdoba s textilným ježkom, výrobca
Mária Mišúnová z Bojníc
(Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierky,
Fond etnológie)

20

Bábiky zo slamy a šúpolia, výrobca
Gabriela Drobcová z Čerenian
(zo súkromných zbierok)

